

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รายวิชา เคมี รหัสวิชา ว31121 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความปลอดภัยและทักษะในปฏิบัติการเคมี
เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานกับสารเคมีและอุบัติเหตุจากสารเคมี เวลา 3 ชั่วโมง
ผู้สอน นางสาวจิราวรรณ ภูวนารถ โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์

---

1. มาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ

มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสมบัติของสาร องค์ประกอบของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค หลักและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย และการเกิดปฏิกิริยาเคมี

2. ผลการเรียนรู้

บอกและอธิบายข้อปฏิบัติเบื้องต้น เลือกลงและใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือในการทำปฏิบัติการ และวัดปริมาณต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ปฏิบัติตนที่แสดงถึงความระมัดระวังในการทำปฏิบัติการเคมีเพื่อให้เกิดความปลอดภัย ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางแก้ไขเมื่อเกิดอุบัติเหตุ

3. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การทดลองถือเป็นหัวใจของการศึกษาค้นคว้าทางเคมีที่สามารถนำไปสู่การค้นพบและความรู้ใหม่ทางเคมี นอกจากนี้ยังสามารถช่วยถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนให้เกิดความรู้และความเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น การทดลองทางเคมีสำหรับนักเรียนนิยมทำในห้องปฏิบัติการและมีความเกี่ยวข้องกับสารเคมี อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ ผู้ทำปฏิบัติการจึงต้องทราบเกี่ยวกับประเภทของสารเคมีที่ใช้ วิธีปฏิบัติการทดลอง ข้อควรปฏิบัติในการทำปฏิบัติการเคมี และการกำจัดสารเคมีเพื่อให้สามารถทำปฏิบัติการได้อย่างปลอดภัย รวมถึงมีความรู้และสามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้นเพื่อลดความรุนแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

4.1 ด้านความรู้ (Knowledge)

- 1) นักเรียนระบุความเป็นอันตรายของสารเคมีจากสัญลักษณ์และข้อมูลบนฉลากสารเคมีได้
- 2) นักเรียนอธิบายข้อปฏิบัติเบื้องต้นและการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

4.2 ด้านทักษะกระบวนการ (Process)

- 1) นักเรียนสังเกตสัญลักษณ์และข้อมูลบนฉลากสารเคมีแล้วบอกความเป็นอันตรายของสารเคมีได้

4.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude)

- 1) นักเรียนมีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
- 2) นักเรียนมีระเบียบวินัย
- 3) นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความกระตือรือร้นและสนใจในการตอบคำถาม มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

5. สาระการเรียนรู้

- 1) ข้อควรปฏิบัติเบื้องต้นในการทำงานกับสารเคมี
- 2) ข้อมูลสารเคมี

3) อุบัติเหตุจากสารเคมี

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

[✓] การสื่อสาร [✓] การคิด [✓] การแก้ปัญหา [ ] ทักษะชีวิต [ ] การใช้เทคโนโลยี

7. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

[✓] รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ [✓] ซื่อสัตย์สุจริต [✓] มีวินัย
[✓] ใฝ่เรียนรู้ [✓] อยู่อย่างพอเพียง [✓] มุ่งมั่นในการทำงาน
[✓] รักความเป็นไทย [✓] มีจิตสาธารณะ [ ] อื่นๆ.....

8. การวัดผลประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การผ่าน
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ	1. การตรวจใบงาน 2. การตรวจสมุดบันทึก	1. ใบงาน 2. สมุดบันทึก	ตอบถูกร้อยละ 70 ขึ้นไป
2. กระบวนการทำงาน	สังเกตจากการทำงานของนักเรียน	แบบประเมินผลการทำงาน แบบฝึกหัด/ใบงาน	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์ (6 คะแนนขึ้นไป)
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์	สังเกตการแสดงออกของนักเรียนตลอดกระบวนการเรียนรู้	แบบประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์ (6 คะแนนขึ้นไป)

9. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase)

1. ครูใช้คำถามนำว่า การทำปฏิบัติการเคมีได้อย่างปลอดภัยจะต้องคำนึงถึงเรื่องใดบ้าง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องความปลอดภัยในการทำงานกับสารเคมี จากนั้นครูกระตุ้นความสนใจของนักเรียนโดยแสดงรูปหรือขวดบรรจุสารเคมีที่มีสัญลักษณ์และข้อมูลในฉลากสารเคมี เช่น เลด(II)ไนเตรต ($Pb(NO_3)_2$) กรดแอสติค (CH_3COOH) โพแทสเซียมเปอร์แมงกาเนต ($KMnO_4$) กรดไฮโดรคลอริก (HCl) โซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) จากนั้นให้นักเรียนจัดกลุ่มสารเคมีโดยใช้รูปสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนฉลากเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม เพื่อนำเข้าสู่เรื่องฉลากและสัญลักษณ์ความเป็นอันตรายของสารเคมี ซึ่งนักเรียนอาจจัดกลุ่มโดยแบ่งสารเคมีที่มีรูปสัญลักษณ์เหมือนกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน

2. ครูอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลบนฉลากของสารเคมีว่าส่วนมากประกอบด้วยชื่อผลิตภัณฑ์ รูปสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันตราย คำเตือน ข้อมูลความเป็นอันตราย ข้อควรระวัง และข้อมูลบริษัทผู้ผลิตสารเคมี และสัญลักษณ์ความเป็นอันตรายของสารเคมี

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration Phase)

1. ครูให้นักเรียนพิจารณาฉลากสารเคมีในห้องปฏิบัติการของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความเป็นอันตรายของสารเคมีที่ใช้ในห้องปฏิบัติการของโรงเรียน อันนำไปสู่ความตระหนักในการใช้สารเคมีให้ปลอดภัย

2. ครูให้นักเรียนแต่ละคนสืบค้นข้อมูลเอกสารความปลอดภัยของสารเคมี แล้วระบุข้อมูลเบื้องต้น เช่น การป้องกันตนเอง การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3. ครูกระตุ้นความสนใจของนักเรียนโดยยกตัวอย่างข่าว สถานการณ์หรือปัญหาซึ่งอาจเป็น

ข้อความ ภาพ หรือวีดิทัศน์ที่แสดงถึงความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุจากสารเคมี เช่น ภาพข่าวคนถูก น้ำกรดสาด คนบาดเจ็บและเสียชีวิตจากกรณีแก๊สแอมโมเนียรั่วจากห้องทำความเย็น เพื่อนำเข้าสู่การ อภิปรายถึงอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีในห้องปฏิบัติการ

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation Phase)

1. ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติในการทำปฏิบัติการเคมี ทั้งก่อนทำ ปฏิบัติการ และขณะทำปฏิบัติการว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งควรได้ข้อสรุปว่า ข้อควรปฏิบัติก่อนการทำปฏิบัติการเคมี เช่น ศึกษาขั้นตอนการทำปฏิบัติการ ศึกษาข้อมูลสารเคมี ข้อควรปฏิบัติขณะทำปฏิบัติการเคมี เช่น แต่งกาย ให้เหมาะสม โดยสวมแว่นตานิรภัย ใส่เสื้อคลุมปฏิบัติการ สวมถุงมือ จากนั้นครูอธิบายเพิ่มเติมตาม รายละเอียดในหนังสือเรียน

2. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการกำจัดสารเคมีที่ใช้แล้วหรือที่เหลือใช้จากการทำปฏิบัติการ เคมี ตามรายละเอียดในหนังสือเรียน

3. นักเรียนครูยกตัวอย่างอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีในห้องปฏิบัติการ เช่น สารเคมี หกใส่มือ สารเคมีกระเด็นเข้าตา ไอสารเคมีเข้าจมูก แล้วตั้งคำถามว่า เมื่อเกิดอุบัติเหตุดังกล่าว ควรทำ อย่างไร ซึ่งควรได้คำตอบว่า เมื่อเกิดอุบัติเหตุ ต้องทราบชนิดและปริมาณสารเคมีก่อน แล้วจึงทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

4. ครูให้นักเรียนสะท้อนความรู้ความเข้าใจและแสดงถึงความตระหนักเกี่ยวกับความปลอดภัยใน การทำปฏิบัติการเคมี และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปความรู้ และนำเสนอใน รูปแบบที่สามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้อื่นได้ดี เช่น แผ่นผัง แผ่นพับ วีดิทัศน์

5. ครูให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด และใบงานเพื่อทบทวนความรู้

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (Elaboration)

1. ครูตั้งคำถามว่า สารประกอบของโลหะเป็นพิษ เช่น ตะกั่ว แคดเมียม ที่ใช้แล้วหรือที่เหลือใช้ จากการทำปฏิบัติการเคมี เมื่อรวบรวมไว้แล้วเทลงอ่างน้ำได้หรือไม่ เพราะเหตุใด ซึ่งควรได้คำตอบว่า ไม่ได้ เพราะจะทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษจึงควรส่งให้บริษัทรับกำจัดสารเคมี จากนั้นครูเชื่อมโยงว่านอกจากการ กำจัดสารเคมีที่ถูกวิธีแล้ว ยังมีวิธีการอื่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้เกิดความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น เช่น ออกแบบการทดลองที่ไม่ก่อให้เกิดของเสียที่เป็นอันตราย เลือกใช้สารเคมีและปฏิกิริยาเคมีที่ปลอดภัย และมีความคุ้มค่าในการใช้พลังงาน ใช้อุปกรณ์ทดแทนสำหรับทำปฏิบัติการแบบย่อส่วน เพื่อเป็นการลดการใช้สารเคมีและพลังงาน อีกทั้งยังสามารถลดปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase)

ในกระบวนการประเมินนี้มีการประเมินตามสภาพจริงและจากการตอบคำถามตลอดทั้งคาบเรียน ดังนี้

1. การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน
2. การทำใบงาน/แบบฝึกหัด
3. การมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่ครูกำหนดให้

10. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

10.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือเรียนเคมี 1
- 2) ใบกิจกรรม เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานกับสารเคมีและอุบัติเหตุจากสารเคมี

- 3) รูปหรือขอตรวจสารเคมีที่มีสัญลักษณ์และข้อมูลในฉลากสารเคมี
- 4) ข้อความ ภาพ หรือวีดิทัศน์ข่าว สถานการณ์หรือปัญหาที่แสดงถึงความเสียหายรุนแรงที่เกิดจากการปฐมพยาบาลที่ไม่ถูกวิธี เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมี

10.2 แหล่งเรียนรู้ (ศึกษาเพิ่มเติม)

- 1) ห้องสมุด
- 2) ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

11. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ..... ผู้บันทึก
(นางสาวจิราวรรณ ภูวนารถ)